

DOI: 10.7596/taksad.v6i6.1097

Citation: Küçük, S., Avcı, Y., & Şengül, E. (2017). Toplumun Devrik Cümle Hakkındaki Düşüncesi ve Nesirde Devrik Cümlelerin Yeri. Journal of History Culture and Art Research, 6(6), 542-555. doi:http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v6i6.1097

Toplumun Devrik Cümle Hakkındaki Düşüncesi ve Nesirde Devrik Cümlelerin Yeri

Opinion of Society on the Inverted Sentence and the Place of the Inverted Sentence in Prose

Serhat Küçük¹, Yusuf Avcı² Ebru Şengül³

Abstract

This study aims to analyse the usage of inverted sentences which we have been witnessing in daily life, language and literature as well as show public perception about the inverted sentences. In the research, eight proses by eight different Turkish writers have been analysed according six factors. The observed data showed that inverted sentences more likely to be used by so-called left-wing writers who wrote about social subjects.

To collect data about public opinion, a survey, consisting of 12 questions and answered by 500 people, conducted by the researchers. Regarding the last question, which serves most for the work, 772 connotations have been indicated by 448 people and these connotations have been associated with 267 different terms. According to data gathered by the open-ended questions, it could be said that society is in a dilemma as well as linguists. That we have come across different terms in addition to positive and negative answers shows the wealthy world of thought in Turkish society.

Keywords: Inverted sentence, Transposed sentence, Turkish proses, Turkish syntax, Sentence and society relationship.

¹ Yrd. Doç. Dr. Kocaeli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü. E-mail: serhat.kucuk@kocaeli.edu.tr

² Doç. Dr. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü. E-mail: yavci@comu.edu.tr

³ Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Bölümü. E-mail: ebru-sngl-1993@hotmail.com

ÖZ

Bu araştırma, son yıllarda günlük hayatımızda gerek iletişimimizde gerek okuyup yazdıklarımızda sık sık karşılaştığımız devrik cümle kullanımını ve bunun toplum tarafından algılanış biçimini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada, sekiz Türk yazarın nesirlerinde devrik cümle kullanımları 6 faktör açısından incelenerek elde edilen veriler ışığında devrik cümleyle ilgili düşünce tarzları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgular, toplumsal konularda yazılar yazan ve solcu olarak nitelendirilen yazarların devrik cümle kullanım oranlarının daha yüksek olduğunu göstermiştir.

Araştırmada, devrik cümle yapısı ile ilgili toplum algısını ölçmek amacıyla 500 katılımcının cevapladığı 12 soruluk bir anket çalışmasının sonuçlarına da yer verilmiştir. Çalışmanın amacına en çok hizmet eden son soruya; 448 katılımcıdan 772 çağrışım belirtilmiş, bu çağrışım 267 farklı kavramla ilişkilendirilmiştir. Açık uçlu sorudan elde ettiğimiz verilere göre toplumun da tıpkı dilciler gibi devrik cümle hakkında ikileme düşmüş olduğu tespit edilmiştir. Olumlu ve olumsuz yanıtların yanında çeşitli kavramlara rastlamamız toplumumuzun zengin düşünce gücünü göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Devrik cümle, Cümle yapısı, Türk nesirleri, Türkçenin söz dizimi, Toplumda dil algısı.

1. Giriş

“Dil, fizyolojik olarak zihindeki düşünce faaliyetinin kelimeler, cümleler ve söz olarak dış dünyamıza aktarılması olayıdır. Dolayısıyla da fikirlerin sadık bir aynası durumundadır.” (Korkmaz, 1995, s. 83). Dil düşüncenin en somutlaştığı alandır. “Düşünceler; dil kalıplarına, cümlelere ve kelimelere dökülerek aktarılır. Türk sosyal hayatı ve dilinin oluşumu ve bütün işleyiş sistemi esas unsuru sona bırakma kuralına dayanır.” (Avcı, 2013, s. 705). Türkçe, yüklem üzerine kurulmuş bir dildir ve dildeki cümle yapılarına bakıldığında çoğunlukla yüklem sonda olduğu görülür. Türkçe, tipolojik olarak ÖNY (Özne-Nesne-Yüklem) dillerindedir. Cümle sentaksı, sola dallanır. Bağımlı ögeler (yönetilen) önce, temel ögeler (yöneten) sonra gelir. “Bu nedenle cümlede yönetici olan yüklem sonda bulunur.” (Yıldırım, 2015, s. 236-237). Fakat yüklem sonda olmadığı durumlar da söz konusudur. Bu durumda karşımıza bu yapıdaki cümlelerin Türkçede yer alıp almadığı ve Türkçede yer alsın bile kullanımının doğru olup olmadığıyla birlikte bu tarz cümlelerin kurulumlarında düşünce yapısının ne olduğu ve ne gibi iletişim sorunlarına yol açtığı sorunu çıkmaktadır.

Türk düşünce sistemi ve Türkçenin cümle yapısı üzerine İnan (1960)'ın aktarımıyla M.K. Atatürk (1935);

“Türk, konuşurken önce somut şeyi, sonra soyut anlam bildiren kelimeyi söyler. “Ahmet geldi” der, çünkü ‘Ahmet’ somut varlığı, ‘geldi’ soyut anlamı ifade eder. Türkün tabii söz dizimi budur. Bunu ancak heyecan, korku, şaşkınlık gibi haller bozabilir.” ifadesini kullanmıştır” (s. 286).

Somut olarak düşünce sisteminin ortaya konulduğu cümlelerde düşünerek cümle kurmak esastır. Türk dilinin yapısı kesinlikle düşünmeyi gerektirir. Bu düşünme süresi kişilerin dile olan hâkimiyetiyle değişir. Çünkü derin yapıdaki cümle ile yüzey yapıdaki cümle bu düşünme süresine bağlı olarak birbirini tamamlar. Yüzey yapıda sonda bulunan yüklem derin yapıda ilk başta yer alır. Birey ilk önce işi, eylemi düşünür, ardına nesneyi, tümleci, kişiyi konumlandırır. Bu tamamlayıcı unsurlar cümlelerin oluşumunda yüklem özelliğine göre şekil ve anlam bütünlüğü içinde dizilir. Bu dizilime sahip derin yapıdaki cümleler yüzey yapıya yansıdığı anda ortaya çıkan cümleler ‘kurallı cümle’ ismini alır. Derin yapıdaki bu kural bozularak yüzey yapıya yüklem yerinin değiştirilerek yansıtıldığı cümlelere ise devrilmiş düşünceyi yansıttıkları için ‘devrik cümle’ adı verilir.

Göksu (1980)'e göre;

“Dil, bir anlaşma aracı olarak bireyleri aşan, toplumsal düzeyde oluşan kullanımlardır, bireyler dilde var olan yapıyı bilinçli bir şekilde değiştiremez ve bu yapılara boyun eğmek zorunda kalır. Dilde var olan dilsel yapılar, bireyin farkında olmadığı yapılardır, bu bağlamda bireyin dil edinimi, bilinç dışı gerçekleşen bir oluşumdur” (s. 46).

Dilin sosyolojisine baktığımızda müdahale edilemeyen bir yapısının olduğunu görürüz. Bireyler, kurum ve kuruluşlar dile istediği şekli veremez. Vermeye çalışsa da dil bunu kabul etmez, dilde yapılmaya çalışılan değişim eğreti durur ve kabul görmez. Zaman içinde kendiliğinden ya da toplumun benimsediği unsurlar çerçevesinde kurula dönüşen kullanımlar vardır. “Devrik yapılarda bireylerin toplumsal süreç içindeki dil kullanımı ile ortaya çıkan dilsel bir kullanım olduğunu” (Torun 2005) belirten görüşlerden zamanla bu tutumun alışkanlıklara dönüşeceği anlaşılır.

Devrik cümle üzerine çeşitli tanımlar, tartışmalar ve genel kabuller bulunmaktadır. Çoğu dil bilgisi konusunda olduğu gibi bu konuda da birlik sağlanamamıştır. Siyasi, sosyal, toplumsal ve günün getirdiği nedenlerle çeşitli topluluklar devrik cümleyi Türkün ve Türkçenin öz malı sayarken kimi topluluklar da devrik cümleyi asimile edici, kuralsız ve öze uzak bulmuştur.

Terim sözlükleri ve dil bilgisi kitaplarına baktığımızda devrik cümleyle ilgili olarak; “Türkçenin normal söz dizimine aykırı olarak yüklemi öteki cümle öğelerinden daha önce gelen cümle” (Korkmaz 1992: 42). “Yüklemin yerinden alınıp kimseye yaklaştırılması, hatta cümle başına getirilmesi” (Banguoğlu 1998: 533-534). Topaloğlu (1989) ise devrik cümleyi “yüklemi öteki unsurlarından önce gelen cümle” şeklinde belirterek devrik cümlelerin Türkçeye ait olduğunu inkâr etmektedir. Buna karşılık olarak Vecihe Hatiboğlu (1982) devrik cümleyi “Yargıdaki önemi belirtmek ve dikkati çekmek için yüklemi, özne veya nesne ya da tümleçlerden önce kullanılan tümcedir.” şeklinde tanımlar ve Türkçenin öz malı kabul eder. Karahan, (2010)'a göre “Devrik cümle yüklemi sonda bulunmayan cümledir.” Bir dil, diğer dillerden gramer şekilleri ve cümle yapısı ile ayrılır. Türk cümle yapısının yardımcı unsurlardan ana unsura doğru diziliş özelliği korunmalı, devrik cümle yaygınlaştırılmamalıdır. Tüm bu yargıların beraberinde ise Muharrem Ergin (1993) ‘Türk Dilbilgisi’ adlı eserinde devrik cümlelerin tanımına, kullanımına ve tartışmasına yer vermez.

Çeşitli kaynaklarda devrik cümlelerin, yazı dili yerine konuşma dilinde daha sık yer aldığı; yazılı eserlerde ise düz yazıdan çok şiirde kullanıldığına değinilmiştir. Ayrıca deyim ve atasözlerinde de bu kullanıma uygun örneklerin olduğu belirtilmiştir (Banguoğlu, 1998; Bilgegil, 1984; Dizdaroğlu, 1976; Gencan, 2001; Hatiboğlu, 1982; Hengirmen, 1999; Karahan, 2010).

Devrik cümle yapısının Türkçenin tarihi seyrindeki yerine baktığımızda Haydar Ediskun'un yaptığı incelemelerde; Orhun Âbidelerinde 2, Oğuz Kağan Destanında 4, Dede Korkut Kitabında 61, Kâbusnâmede 272, Âşık Paşazâde Tarihinde 165 devrik cümle tespit etmiştir (Tekrarlı cümleler bu sayıya dâhil edilmemiştir.) (Ediskun, 1960). Cümlelerin toplamına baktığımızda 504 cümlelerin devrik yapılı olması tesadüf değildir. On üç ila on beşinci yüzyılların Eski Anadolu Türkçesiyle yazılmış telif ve tercüme metinlerde devrik cümlelere sık sık rastlanması, devrik cümlelerin Türkçenin tarihi seyrinde var olduğunu gösterir nitelik taşımaktadır. Bu dönemde devrik cümle kullanımının artmasının nedeni dönem aydınlarının Arap ve Fars düşünce sistemi etkisinde kalmalarıdır. Türk düşünme sisteminden sıyrılarak diğer dillerin düşünme sistemiyle düşünen aydınlarımızın cümle yapıları doğal olarak bozulmaya maruz kalmıştır. Ediskun ile aynı fikirde olan Enver Naci Gökşen, Hikmet Dizdaroğlu, Tahir Nejat Gencan ve Mehmet Hengirmen de eserlerinde “Devrik cümlelerin köklerinin Türkçenin ilk zamanlarından başlayarak günümüze kadar geldiğini bu cümle türünün yeni olmadığını” ifade etmişlerdir (Dizdaroğlu, 1976; Gencan, 2001; Hengirmen, 1999).

Devrik cümle tartışmalarına baktığımızda toplumdaki değişmelerle birlikte bu tartışmaların zaman içinde farklı yapılara büründüğünü görmekteyiz. Tartışmalar, 1940'lı yıllarda devrik cümlenin Türkçede yer alıp almadığı konusunda başlamıştır. 1950'den itibaren ise siyasi tartışmaların içinde devrik cümleyi görmemiz mümkündür. Dönemin genç yazarları tarafından beğenilerek kullanılan bu cümle türüne karşı yapılan eleştiriler de çok sert dille vücut bulmuştur. Bir diğer bakış açısı da devrik cümlelerin araç olmaktan çıkarılarak amaç hâline getirilmesidir.

Atsız (1997), devrik cümle konusunda, "Bu dilin en temel kaidesi olan fiilin sona gelmesini değiştirmekle cümle yapısını bozanlar bununla güzel bir söyleyiş yaptıklarını sanıyorlarsa kendilerine bildirelim ki sadece gülünç ve iğrenç oluyorlar, fiilin başa veya ortaya gelmesi ya şiirde, ya da nesrin pek ender bazı hallerinde (heyecan, öfke, sevinç gibi) caizdir. Fakat iki üç cümlede bir bu kaideyi bozmanın Türkçeyi yutmak için yapılan sinsi bir davranıştan başka bir şey olmadığını" söyleyerek karşı olduğu görüşü sert bir dille eleştirmiştir. Bu görüşüyle devrik cümleye tamamen karşı olmadığını gerektiği durumlarda kullanılabileceğini belirtmiştir. Eleştirisi Türk diline kastı olanların dili bilinçli bir şekilde yozlaştırmasıdır.

Atsız ile benzer görüşlere sahip olan Banarlı (2012), "Belki dünyada en sağlam ve en mantıklı cümle yapısına sahip olan Türkçenin doğal yapısını bozup onun yerine 'devrik cümle, ters cümle' şekilleri koymanın Türkçeye ihanet olduğunu" söyleyerek devrik cümlenin milli olmadığını ifade eder. Yine "Türkler ancak telaşlandığı, dili dolaştığı, kısaca şaşırıldığı zaman devrik cümleyi kullanır. Günümüzde devrik cümle bolluğu bir şaşkınlığın belirtisi olduğunu söyleyerek iddialı bir tutum sergilemiştir. Devrik cümle kullanımının milli olmadığına bu kullanımın Türkçeye saygısızlık olarak nitelendirildiğine, insanların bu yapıya olan hayranlık ve heveslerinin de şaşkınlığa bağlı olduğunu" belirtir.

Öte yandan döneminde devrik cümleyi çokça kullanan Ataç'a Türkçenin söz dizimini bozuyor şeklinde eleştiriler yönelirken Ataç, "Bana sorarsanız, ben devrik tümceye 'kaymadım', düşünerek, isteyerek, ne yaptığımı bilerek 'yükseldim' devrik tümceye. Ben de yanılabilirim, ama şimdilik bu konuda yanılmadığımı sanıyorum, onun için de bırakmayacağım şimdiki deyişimi" (Ataç 2000) şeklinde kendini ifade ederek devrik cümle kullanımını yüceltici bir tavır sergilemiştir. Oysa çağdaşı Tanpınar (1957), bu değişimi "Bilhassa hiçbir zaman akıl erdiremediğim devrik cümle meselesi" görerek eleştiride bulunmuştur.

Ataç ile benzer düşüncelere sahip olan Eyüboğlu (2011) ise "Yüklemi her zaman sonda kullanmanın Türkçeyi can evinden vurmak ve -dır, -dır ile biten cümlelerin insanların ağızına zincir vurmaktır. Türkçenin tadı, tuzu, inceliği, derinliği fiilin manaya göre yer değiştirebilmesinden gelir." ifadesiyle devrik cümleyi savunurken bu yapıyı sık sık kullanması haklılığını ispat etme amacı gütmektedir. Sözün ezgisini önemseyen bir yapıda düz cümle kullanmanın sıkıcılığını ve sıradanlığını nedenleriyle anlatmıştır.

Tartışmaları farklı bir boyuta taşıyacak fikirlere sahip olan ve bir örnekle durumu ifadeleyen Belge (1989), "Türkçe analitik değil sentetik bir dildir. Bu söz diziminde anlamın kelimenin yerine değil takılara bağlı olması" demektir. Analitik bir dil olan İngilizcede 'Brutus killed Ceaser' dersiniz, Brutus Ceaser'ı öldürmüş olur. İki adın yerini değiştirdiğiniz zaman özne ile nesne bu niteliklerini yerlerinden aldıkları için Sezar, Brütüs'ü öldürmüş olur. Türkçede ise özne, nesne, tümleş vb. bu işlevlerini takılarla kazandıkları için cümle içinde yer değiştirilmesi anlamı değiştirmez. Ataç da Türkçenin bu özelliğinden dolayı 'devrik cümle' tipinin Türkçenin aslı yapı ögesi olduğunu savunarak etkileri bugüne değin gelen tartışmayı başlatmıştır.

Devrik cümle tartışmalarında yazarların, düşünürlerin tutumlarını yine o dönemin sosyal-siyasal gündemini de göz önünde bulundurarak değerlendirmek gerekir. Devrik cümle olarak adlandırılan bu yapının isminin geldiği yere baktığımızda Demircan (2004), "Tutucular, 'devirmek' eylemine bağlanan 'devrik' sözcüğü ile olumsuz bir ad koşarlar bu işleme: 'devrik tümce'. Devrimden yana olanlar bu tümce biçimini kolayca benimser ama 1950'den sonra okulda anlatım eğitiminden dışlanır bu tür söz dizimi." şeklinde konuya açıklık getirmeyi uygun bulmuştur. Bu satırlar da durumun siyasi koşullarla olan ilişkisinden söz

etmektedir. Buradan yola çıkarak solun etkin olduğu yıllarda sol kesimin büyük ölçüde sahiplendiği devrik cümle sağ kesim tarafından dışlanmıştı yorumunu getirebiliriz.

Görüldüğü gibi, devrik cümlenin Türkçede yer almasını dilin doğal bir unsuru olarak görenlerin yanı sıra, bu yapılar tepkili ve önyargılı bakanların da olduğunu biliyoruz. Bu tanımlar ve tartışmalar ışığında araştırmanın amacını; altı değişken açısından belirlenen sekiz Türk yazarının sekiz nesrinde devrik cümle kullanımlarının sayısal olarak incelenmesi; toplumun heterojen bir kesiminden elde edilen verilerden yola çıkarak devrik cümleyle ilgili düşünme tarzının ortaya konması oluşturmaktadır.

2. Yöntem, Bulgular ve Değerlendirme

Seçilen nesirlerde dikkate alınan değişkenler ağırlıklı olarak; sağ/sol, madde/ruh ve toplum/birey'dir. Eserler, bu çatışmaları işleyen ve bu yönlü yazmaya yetkinlik gösteren yazarlarımızın nesir yazılarından seçilmiştir. İncelenen nesirler; beş roman, iki öykü, bir deneme şeklinde ele alınmıştır. Eserlerin devrik yapı barındırma oranları; her bir eserin ilk elli sayfasındaki toplam cümle sayısının yine ilk elli sayfadaki devrik cümle sayısına orantılanmasıyla elde edilmiştir. Oranlamalar yapılırken; kurallı cümle ve eksilteli cümle bir tutularak sadece devrik cümleyle bakılmıştır. Oranlar hakkında yorumlar sadece yüzdeler kullanımı miktarı üzerine yapılacaktır.

Tablo 1. Eserler, eserlerin özellikleri ve devrik cümle sayı/oranları

Yazar	Kitap	İlk basım yılı	Türü	İlk 50 sayfadaki cümle sayısı	Devrik cümle sayısı	Devrik cümle kullanım oranı
Nurullah ATAÇ	Karalama Defteri	1952	Deneme	837	46	%5,5
Hüseyin Nihal ATSIZ	Bozkurtlar Diriliyor	1949	Roman	1036	10	%0,9
Fakir BAYKURT	Amerikan Sargısı	1967	Roman	2202	415	%18,8
Tarık BUĞRA	Osmancık	1973	Roman	1219	121	%10
Emine İŞINSU	Sancı	1974	Roman	1274	170	%13,3
Ferit EDGÜ	Çığlık	1982	Öykü	1088	202	%18,5
Orhan PAMUK	Kar	2002	Roman	745	104	%14

Cezmi ERSÖZ	Bana Türkçe Bir Ekmek Ver	2000	Öykü	1070	281	%26.3
-------------	---------------------------	------	------	------	-----	-------

Nurullah Ataç'ın "Karalama Defteri" adlı deneme eserindeki %5.5 oranında devrik cümle kullanım oranı bizi şaşırtıcı bir sonuca ulaştırmıştır. Döneminde devrik cümle kullandığı için çokça eleştirilen Ataç'a karşı oluşan bu tavrın tabloda görüldüğü üzere haksızlıklarla dolu olduğunu söylemek mümkündür. Eserinde mütevazı bir oranda anlatımı güçlendirmek ve sıkıcılıktan kurtarmak için kullanılan devrik cümle sayısı makul bir seviyededir.

Hüseyin Nihal Atsız, "Bozkurtlar Diriliyor" adlı romanında devrik cümle tartışmaları içinde belirttiğimiz görüşüne uygun olarak devrik cümle kullanımına %0.9 oranında çok az yer verir. Sağ milliyetçi bir görüşe sahip olduğunu gerek eserlerinde kullandığı yapıdan ve konudan gerekse sözlerinden anladığımız Atsız'ın dönemin tartışmaları içinde sağ görüşün pek hoş bakmadığı devrik cümleyi kullanmayı hem kendi içinde hem de benzer savunma yapan kişilerin görüşlerine göre bir tutarlılık oluşturmaktadır.

Fakir Baykurt'un "Amerikan Sargısı" isimli romanında devrik cümle kullanımında %18,8'lik yüksek bir oran görmekteyiz. Romanda dinamizmi yakalamak için çok sayıda devrik cümle kullanmayı tercih eden Baykurt, toplumun sorunlarına kulağını kapatmayarak görmezden gelmeyecek eserlerinde toplumun sorunlarını ele almıştır. Devrimci kişiliğiyle ön planda olan Baykurt'un solun sahip çıktığı devrik cümleyle olan sempatisi ortadadır.

Tarik Buğra "Osmancık" romanında 1219 cümlelerin 121'inde devrik cümle kullanarak %10'luk yüksek bir orana sahiptir. Tarafsız tavrını kaybetmeyen yazarın kaleme aldığı bu eserde Osmanlı devletinin bir cihan devleti haline dönüşünün içinde yer alan irade, şuur ve karakterin tahlili vardır. Öyküleyici bir anlatıma sahip olan romanda tekdüzelikten sıyrılmak adına devrik cümlelerin kullanıldığını düşünmekteyiz.

Emine Işınsu'nun "Sancı" adlı romanında konunun dönemin sağ sol tartışmalarına sağ taraftan bakarak yazıldığı aşikârdır. 1974 yılında yazılan bu eserin devrik cümle kullanım oranına baktığımızda %13.3 gibi yüksek bir seviyede olduğunu görüyoruz. Kendinden önceki dönemin siyasi tartışmaları içinde yer alan devrik cümle tartışmasına uygun bir tavır sergilememiştir. Ancak yazarın konuyu heyecanlandırmak ve anlatımdaki tekdüzelikliği kırmak adına devrik cümleyi sık sık kullandığını söyleyebiliriz.

Ferit Edgü'ye ait olan "Çığlık" adlı eserde devrik cümle kullanım oranı %18.5 olarak saptanmıştır. Öykü konu itibarıyla; bireye, bireyin iç çatışmalarına ve ruha hitap etmektedir. Buradan yola çıkarak devrik cümle kullanımının bu denli fazla olduğu eserde kişinin iç sesinden gelen cümleleri bilinç akışıyla yazdığını varsayacak olursak düşüncenin arka plana atıldığı gözlenmektedir. Eser bir durumun fotoğrafını çekmiş gibi yazıldığından devrik cümle oranının fazla olduğunu söylemek mümkündür.

Orhan Pamuk'a Nobel Edebiyat ödülünü kazandıran "Kar" adlı romanını incelediğimiz ilk elli sayfada var olan 745 cümlelerin 104'ünün devrik yapıda cümle olduğunu görmekteyiz. Oran olarak %14'e varan orta üst yoğunlukta kullanılan bu yapının romanın havasını sıradanlıktan kurtarmayı amaçlasa da devrik cümlelerin yapısına baktığımızda cümlelerde öznenin en sona bırakılışı belli bir yerden sonra anlatıma anlam katmak yerine tekdüzelikle itmiştir.

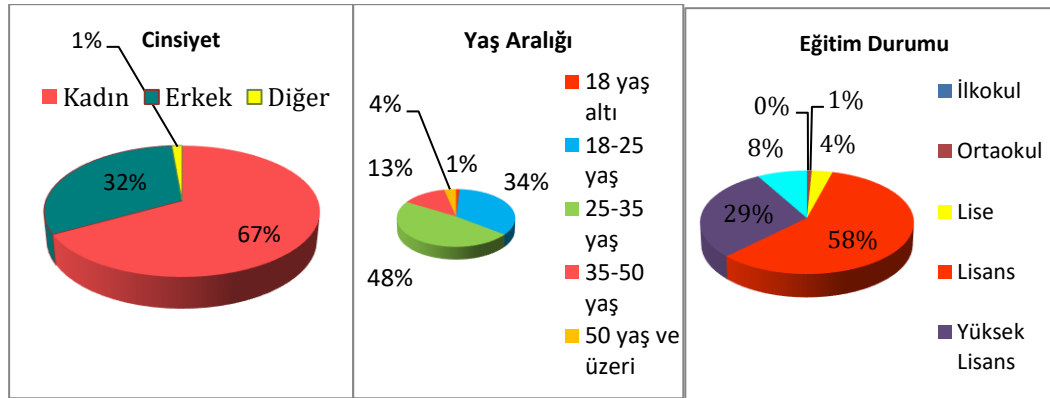
Cezmi Ersöz'ün 2000 yılında kaleme aldığı "Bana Türkçe Bir Ekmek Ver" adlı öykü kitabının ilk elli sayfasını incelediğimizde şaşırtıcı bir tablonun ortaya çıktığını görmekteyiz. Çalışmanın araştırma kısmında çeşitli sosyal platformlarda yazarın cümle yapısının toplumdaki bireylerin dikkatini çektiğini belirtmeliyiz. Devrik cümle araştırmalarında karşımıza çıkan "Cezmi Ersöz Sendromu" durumunun aslını öğrenmek için çalışmamıza aldığımız bu kitapla durum hakkında bir veri elde etmek istedik. Her dört cümlede birinde

devrik cümle kullanan yazar %26.3'le araştırmanın açık ara en yüksek oranına sahip olduğunu gördük. Bu veriler ışığında sosyal platformlarda yer alan ifadenin doğru olduğuna katılıyoruz. Kitapta yer alan hikâyelerin konularına baktığımızda sosyolojik ve siyasi yazıların hâkim olduğu, toplumun sorunlarına eğilerek kurumların yerildiğini görürüz.

Çalışmanın araştırma boyutunda incelediğimiz kaynaklar doğrultusunda devrik cümle konusunun dilciler ve yazarlar tarafından tartışıldığını, kural ve kaidelerin onlar tarafından belirlendiğini tespit ettik. Bilimsel çalışmalara baktığımızda toplumun bu konu hakkında fikirlerinin alınmadığını gördük. Toplumla bütünleşik bir yapıda olan dilin tartışmalı bir konusu olan devrik cümle hakkında toplumun da söz sahibi olması gerektiğini düşünerek çalışmanın ikinci aşamasında toplumun devrik cümleye bakış açısını tespit etmek adına bir kısa bir anket oluşturduk. Toplumun her kesiminden insanlara ulaşmak amacıyla internette yer alan sosyal platformlarda bu anketi yayınlamaya başladık.

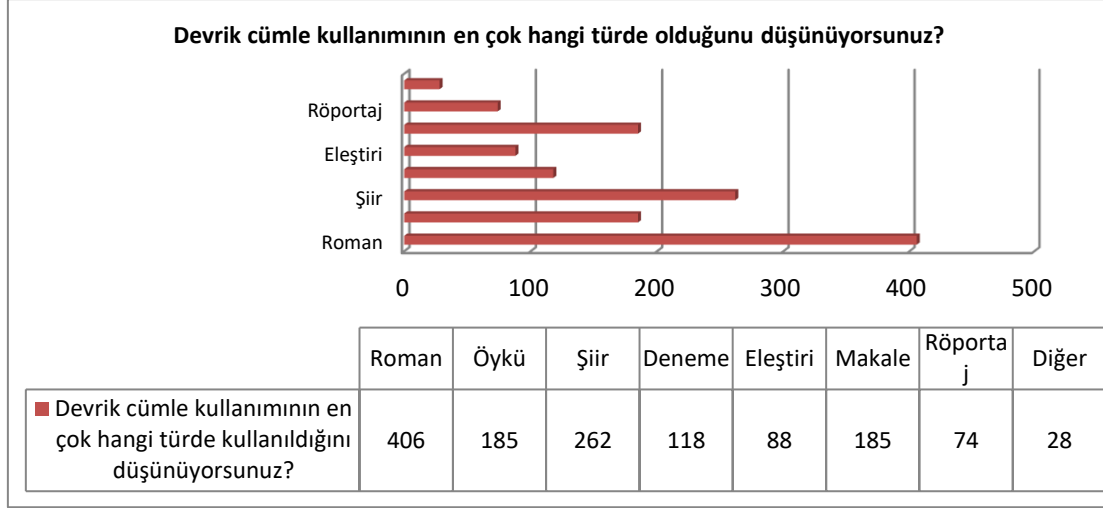
Anket soruları, araştırmanın amacına uygun şekilde üç uzman eşliğinde hazırlandı. İlk üç soru katılımcıların genel demografik özellikleri hakkında fikir sahibi olmamız için konuldu. Kişisel bilgi içeren soruların ardında yer alan dokuz soru, çoktan seçmeli ya da çok seçenekli soru olarak katılımcıların konu hakkındaki bakış açılarını görmek açısından oluşturuldu. Son sorunun ise açık uçlu soru olması kararlaştırıldı. Katılımcıların konu hakkında herhangi bir fikirden etkilenmeden kendi düşüncelerini aktarabileceği bu soruda, hiç bir cümle kısıtlanmasına gidilmedi.

İnternet ortamında oluşturduğumuz on iki soruluk anket çalışması için en güvenilir sonuçlara ulaşabilmek adına katılımcı sayısını 500 olarak belirledik. Katılımcıların demografik özellikleri tablolar halinde aşağıda verilmiş olup sorular hakkında yorum yapabilmemize yardımcı olacaktır.

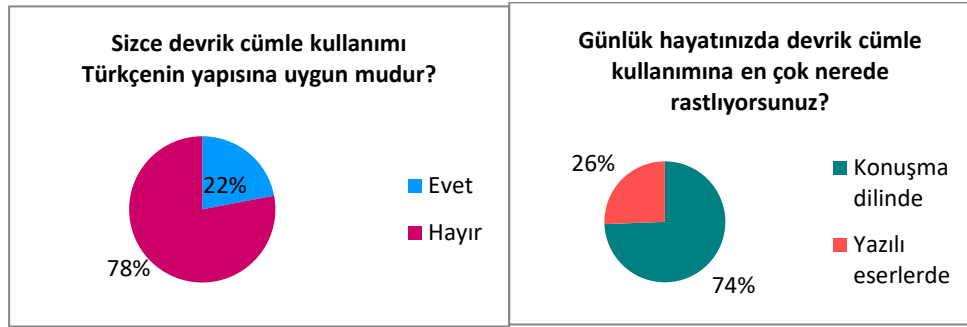

Çalışmamızın veri toplama ayağının ikinci kısmı olan anket sorularına, %67 gibi yüksek bir oranda kadın katılımcılar cevap vermiştir. Bu oranı takiben %32 oranında erkek ve %1 oranında transseksüel katılımcı örneklemimizi oluşturmaktadır. Katılımcıların %48'lik çoğunluğu 25-35 yaş aralığında olup %34 ile 18-25 yaş aralığı ikinci büyük çoğunluğu oluşturmaktadır.

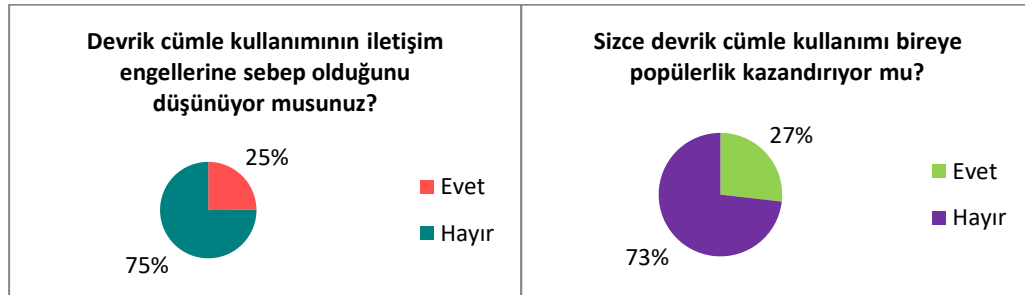
Araştırmaya katılan bireylerin eğitim durumuna baktığımızda %58'inin lisans, %29'unun yüksek lisans, %8'inin doktora seviyesinde eğitim aldığını görmekteyiz.

Anketin devrik cümle kullanımıyla ilgili ilk sorusu “Devrik cümle kullanımının en çok hangi türde olduğunu düşünüyorsunuz?” dur. Birden fazla seçeneğin işaretlenebileceği bu soruda 406 katılımcı %81.2 oranında roman, 262 katılımcı %52.4 oranında şiir, 185’er katılımcı ise %37 oranında; öykü ve makale seçeneğini işaretlemiştir. En düşük oranların ise; 74 katılımcıyla %14.8 röportaj ve %5.6 ile diğer seçeneği olduğunu görmekteyiz.

“Sizce devrik cümle kullanımı Türkçenin yapısına uygun mudur?” sorusu 390 katılımcının %78’lik evet oranıyla ‘uygun’ şeklinde oylanmıştır. 110 katılımcı ise %22’lik oranla devrik cümle kullanımı Türkçeye uygun değildir şikkını işaretlemiştir. Konuşma dili ve yazılı eserler seçeneğinin bulunduğu “Günlük hayatınızda devrik cümle kullanımına en çok nerede rastlıyorsunuz?” sorusunda da %74 oranında konuşma dili şikkı işaretlenmiştir.

Çalışmanın araştırma kısmında, devrik cümle kullanımının iletişim engelleri oluşturduğuna yönelik bir görüşle karşılaştık. Bu sorunun toplumdaki durumuna bakmak için ankette “Devrik cümle kullanımının

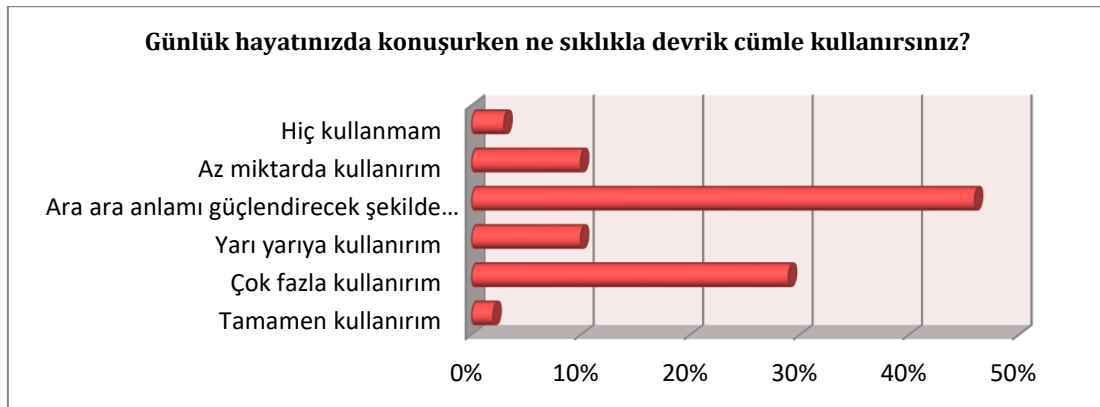
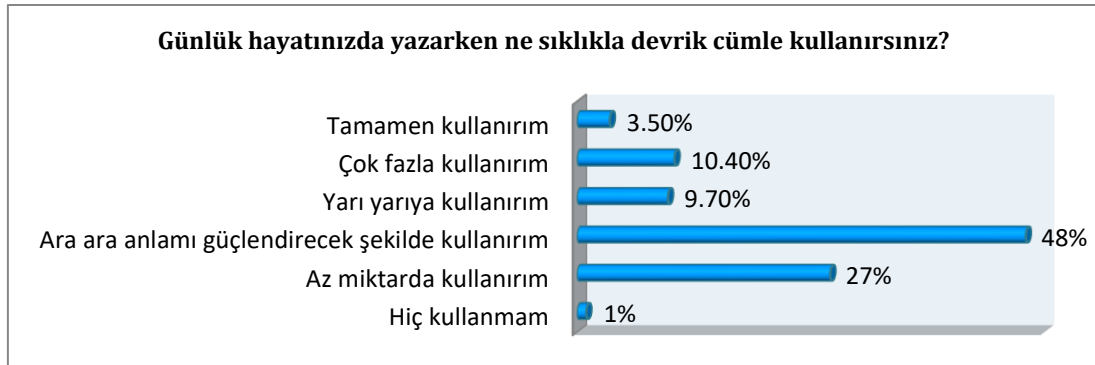

iletişim engellerine sebep olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna yer verdik. 375 katılımcı bu soruya hayır cevabını verirken 125 katılımcı %25 oranında devrik cümlelerin iletişim engeli oluşturduğunu belirtti.

Son yıllarda yazılan eserlere ve kişilerin devrik cümle kullanım oranlarının artmasına bağlı olarak sorduğumuz “Sizce devrik cümle kullanımı bireye popülerlik kazandırıyor mu?” sorusuna %73 oranında hayır cevabı aldık.

Her dil, o dili konuşan o dille iletişim sağlayan bireylerin dili kullanımından etkilenir ve ona göre şekillenir. Son yıllarda çokça karşılaştığımız devrik cümle kullanımının böylesi sık kullanımı hakkında fikir elde edebilmek adına “Son yıllarda sıklıkla kullanılan devrik cümlelerin özenticiliği ortaya çıkardığını düşünüyor musunuz?” sorusunu katılımcılara yönelttik. Aldığımız cevaplar; %53 hayır %47 evet şeklindedir. Diğer soruların aksine keskin bir ayırımın olmadığını gördüğümüz bu soruya gelen cevaplar, toplumun bu konu hakkında kesin bir yargıya varamadığının göstergesidir.

Sosyal bir varlık olan insan, duygularını, düşüncelerini bilgi ve becerilerini başkalarıyla paylaşmak için iletişim kanallarından olan konuşma ve yazmayı sıklıkla tercih eder. Sağlıklı bir iletişim süreci için de iletişimi karşı tarafa doğru ve anlaşılır bir şekilde aktarmalıyız. İletişim engellerinden biri olduğunu düşündüğümüz devrik cümle için; “Günlük hayatınızda konuşurken ne sıklıkla devrik cümle kullanırsınız?” ve “Günlük hayatınızda yazarken ne sıklıkla devrik cümle kullanırsınız?” sorularını yönelttik.

Katılımcıların yazarken kullandığı devrik cümle sıklığı oranları; %48 ‘ara ara anlamı güçlendirecek şekilde kullanırım’, %27 ‘az miktarda kullanırım’, %10 ‘yarı yarıya kullanırım ve çok fazla kullanırım’ %4 ‘tamamen kullanırım’, %1 ‘hiçbir zaman kullanmam’ şeklindedir.

Konuşurken kullanılan devrik cümle oranında ise durum şöyledir: %46 ‘ara ara anlamı güçlendirecek şekilde kullanırım’, %29 ‘çok fazla kullanırım’, %10 ‘yarı yarıya kullanırım ve az miktarda kullanırım’ %3 ‘hiç kullanmam’, %2 ‘tamamen kullanırım’.

Anketin üçüncü sorusuyla tutarlılık gösteren devrik cümle kullanım sıklığı sorularından elde ettiğimiz veriler ışığında; toplumun konuşurken çok daha sık devrik cümle kurduğunu söyleyebiliriz.

Anketin açık uçlu sorulması planlanan "Devrik Cümle kullanımının sizde çağrıştırdığı kavramlar nelerdir?" sorusu son sorudur. Böylece diğer sorularda verdiğimiz şıklarla insanların seçimlerini ölçebildiğimiz sorunun aksine bireyi kendi başına bıraktığımız, düşüncesini özgürce ifade edebileceği bir cevap ortamı sağladık. Kelime ya da cümle sınırlaması getirmediğimiz soruya geçerli olarak 448 kişi cevap vermiştir. Anlamli her bir madde kayda değer bulunmuş ve çağrışım tablosuna eklenmiştir. Verilen cevaplar belli ölçütlerle gruplara ayrılarak incelenmiştir. Grupların cevap sıklıkları ve içerikleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Gruplar kendi içinde; en çok geçen cevaba, olumlu/olumsuz yönleri, tarafsızlaştırmaya ve kavramsallaştırmaya göre ayrılmıştır. Keskin çizgilerle ayırım yapılmadan araştırmacının öznelliğine göre ayrılan gruplar cevap olarak verilen çağrışımlara göre doldurulmuştur.

Tablo 2. Devrik cümle çağrışımları ve çağrışımların sıklığı

Devrik Cümle Çağrışımları *Devrik cümle; . . . ‘dır/gibidir.	Kullanım Sayısı
Şiir, Şiirsellik, Şiirsel söyleyiş, Şiirde ahenk unsuru, Şiirde etkileyicilik, Şiirleştirmek, Şair, Şiire özgü, Şiir dili, Son dönem şiirleri, Şiirsel etki, Şiirsel konuşmak, Şiirde derinlik	94
Vurgu, Konuşma dilinde vurgu yapma, Düşünceyi vurgulamak, Vurgulayıcı anlam katma, Yüklemi vurgulamak, Vurgunun yerini değiştirme, Anlatımda vurguyu sağlama	48
Anlam karışıklığı, Anlam karmaşası, Kafa karışıklığı, Anlaşılmazlık, Anlatım kapalılığı, Anlam belirsizliği, Yanlış anlaşılma, Düşünce karmaşası, Kendini ifade edememe, Anlam bozulması, Anlatım bozukluğu, Algılamada zorluk, Fazla düşünmeden dile getirme, Cümleyi akılda tamamlayamama, Düşünce çarpıklığı	50
Anlamı güçlendirme, Anlama yoğunluk katma, Yazı dilinde anlamı güçlendirmek, Duygu aktarımı, Dikkat çekmek, Anlama derinlik katma, Anlatım çeşitliliği, Etkili ve akıcı anlatım sağlama, Güçlü anlatım, Anlam zenginliği, Monotonluktan çıkma,	87

Anlamı dramatize etmek, Süslü anlatım	
Özgünlük, Özgürlük, Orijinallik, Tarz, Bireysellik, Çekicilik	16
Düzensiz cümle yapısı, Kuralsız cümle, Kural ihlali, Türkçeye ters, İstemsiz kullanma, Özne yüklem değişimi, Şaşıрма sonucu kullanma, Cümlede hareketli yapı, Sözlü dil ve yazılı dil farkı	40
Düşünce sistemi, Anlam merkezlilik, Dil-düşünce analizi teorisi, Türk dili, Etimoloji, Filoloji, Tiyatral anlatım, Varoluş felsefesi, Felsefe, İstiklal Marşı, Nurullah Ataç, Leyla ile Mecnun dizisi, Edebiyat, Master Yoda, İkinci Yeniciler, Cemil Meriç, İngilizce, Köşe yazıları, Orhan Pamuk, Kara Kitap, Deneme, Almanca, Bob Dylan, Yavuz Bülent Bakiler, Haber metinleri, Fransız Söz dizimi, Turistler, Sanat, Roman, Sezai Karakoç, Müzikalite, Edebi eser, Hint-Avrupalılık hali, Gerçeküstü anlatım, Makale, Öykü	74
Sanatsal, Coşkulu, Samimi, Estetik, İçtenlik, Doğallık, Melodi, Duyguyu hissetme, Esneklik, Heyecan, Edebi anlatım, Ahenk, Etkileyicilik, Ritim, Betimleme, Hitabet, Diksiyon, Kalıcılık, Etkili iletişim, Tonlama, Üslup, Belagat, Retorik	86
İletişim bozukluğu, İletişim engeli, Zor anlaşılma, İletişim zayıflığı, İfade kısıtlılığı, Yanlış anlaşılma	15
Anlamsızlık, Özensizlik, Dile karşı sosyal özentilik, Bilinçsiz alışkanlıklar, İtici, Rahatsız edici, Yapmacık, Yanlış, Dengesizlik, Gereksizlik, Aykırılık, Acelecilik, Telaş, Saçmalık, Cahillik, Umursamazlık, Eğitimsizlik, İğrettilik, Çalkalama	54
Kış, Hayal, Duygu sömürüsü, Kompozisyon, Risk, Kaos, Yozlaşmış kültür, Ego, Yetenek, Ünlem, Popüler, Popülizm, Çocuk, Dinamizm, Lümpen, Elegan, Havalı, Kitap içinde yaşamak, Sosyal çevre, Sosyal medya, Tersinirlik, Mecaz, Melankoli, Moda, Öznellik, Şarmpole yuvarlanmış kamyon, Aşk hali, Dostane, Olasılık, Gramer, Tartışma, Entelektüel görünme	39
Dil hâkimiyeti, Dilin zenginleşmesi, Tekdüzeliğin kırılması, Dilin kıvraklığı, Dili iyi kullanma, Dilin doğal akışı, Dilin en yalın ve gerçek hali, Dilin içinde olması gereken yapı, Cümleyi eğlenceli kılar, Dili kuraldan kurtarma, Dile yakışan, İçten geldiği gibi konuşmak, Dilde pratiklik, Dikkat, Odak sağlayıcı, Zihnin söyleyeceğini ön planda tutması, Her an cümleyi toparlama, Yeni fikirlere geçme, Dinlenebilirliği sağlar	42
Dili olumsuz etkiler, Dili bozar, Odaklanmayı zorlaştırıcı, Algı bozucu, Yazı dilinde olmamalı, Bilimsel metinlerde olmamalı, Çevirilerde kullanılmamalı, Karmaşık cümle kurarak yetkin görünmek, Kullanımı doğru değildir, Asimilasyona neden olur, Cümleyi toparlayamamak, Okuyucuyu etkilemek için seçilen ucuz yol, Kulağa hoş gelmeme, Dikkatsizlik, Kelime hazinesinin darlığında kullanılır, Gençlerin kullandığı garip cümle	30
Noktalama işareti yerine kullanılma, Biçim – kulak uyumu, İlgiyi toplama,	

Cümlenin zamanını değiştirme, Didaktiklikten uzak	8
Belli ölçülerde ve kurallarda bilinçli bir şekilde kullanılabilir, Etkili iletişim yöntemi olabilir, Düşünceyi kısa yoldan kolay anlatma, Günlük konuşma dili, Kendin olabilmek, Yazı dili	31
Farklı dillerle büyüyenlerde oluşan cümle yapısı, Farklı dünya görüşleri, Kendi kültüründen kopmuş insanların kullandığı, Anadilini kavrayamamış temel dil becerileri zayıf insanlarda, Yabancı dillerden etkilenenler	7
Hızlı düşünme, Hızlı konuşma, Hızlı yazma, Serilik, Enerjik, Alışılmış olanın dışı	8
Zekâ, Espri gücü, Özgüven, İğneleme, Lafı gediğine oturtma, Uyum, Kinaye, Çarpıcılık, Farkındalık, Anlamda gayret gösterilme, Düzene karşı olma	17
Beceriksizlik, Uyumsuzluk, Üşengeçlik, Kolaya kaçma, Boşvermişlik, Rahatlık, Sabırsızlık, Zihin bulandırmak, Eksantrik, Ötekileştirmek, Tahammül edilemeyen, Ardışksız	13
Farklı düşünme, Düşündürme, Düşünce akışı	6
Devrik lider, Devrik diktatör, Devirli sayılar, Devreden loto, Devir eden hesap ve cirolar	7

448 katılımcıdan elde ettiğimiz 772 çağrışım, aslında toplumun küçük bir kesitinden çıkabilecek zengin ve farklı düşüncelerin göstergesidir. Bu konuyla ilgili alanda yapılmış çalışmaları göz önünde bulundurduğumuzda devrik cümle kullanımının belli kıstaslar içinde kaldığını, çeşitliliğin olmadığını, tek yönlü incelendiğini görüyoruz. Yaptığımız çalışma sayesinde devrik cümle, 267 kavramla ilişkilendirilmiştir. Ortaya çıkan bu sonuç çalışmanın verimliliğini göstermesi açısından son derece manidardır.

3. Sonuç ve Öneriler

Her yazar yazılarını mensubu olduğu siyasi ve hayat görüşüne uygun olarak kaleme alır. Devrik cümle kullanımının siyasi bir konu olarak işlendiği yıllarda kaleme alınan eserlerde bu kaideye uygun davranılmışken, tartışmaların geri planda kaldığı yıllarda bu kurala uyulmadığını görüyoruz. Birey/toplum, ruh/madde olarak ele aldığımız değişkenleri içeren nesirlerde bireyi; ruhu işleyen eserlerin bilinç akışı tekniğiyle yazılarak düşüncenin olduğu gibi aktarıldığı metinlerde devrik cümle oranının yüksek olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra toplumun sorunlarına eğilen nesirlerde de devrik cümle kullanımının bir hayli fazla olduğunu söyleyebiliriz. Buradan varmak istediğimiz sonuç; kişinin dili kullanımının bireysel olduğudur.

Çalışmanın ikinci veri toplama kısmında toplumun bir kesitini alarak onların devrik cümle hakkındaki fikirlerini elde etme fırsatı bulduk. Bu çalışma sayesinde ankete katılan katılımcıları devrik cümle üzerine düşünmeye sevk ederek bir farkındalık yaratmaya çalıştık. Bunun olumlu yansımalarını da katılımcılardan gelen 267 farklı kavramla ortaya çıkardık. Devrik cümle kullanımının popülerliği artırmadığı ifade edilir. İletişimde engel oluşturmadığı belirtilir. Özenticiliği ortaya çıkarma maddesinde ise birbirine yakın bir oranda yer almadığı görülür. Açık uçlu sorudan elde ettiğimiz verilere göre toplum da dilciler gibi bu konu

hakkında ikileme düşmüş durumdadır. Olumlu ve olumsuz yanıtların yanında çeşitli kavramlara da rastladığımız Tablo-2’de toplumumuzun zengin düşünce gücünü de görmekteyiz.

Sonuç olarak, tüm çalışma boyunca üzerinde çalıştığımız bu konu hakkında devrik cümlenin kullanımının yerine göre kullanılması gerektiğine inanıyoruz. Arka arkaya gelen devrik cümlelerin; okuyucunun ve/veya dinleyicinin dikkatini dağıttığını, odaklanma problemlerine neden olduğunu, iletişimde sıkıntılar oluşturduğunu, zihinde kopmalar meydana getirdiğini düşünüyoruz. Cümlelerimiz, düşüncelerimizin sorumluluğu altındadır. Düşüncelerimizin tesiriyle dile getirdiğimiz cümlelerimizin şekli, fikirlerimizin düzeni açısından son derece önem taşır. İyi düşünmek ve iyi cümle kurmak için dile olan hâkimiyetin kuvvetli olması gerekir. Dil hakimiyeti milli kültür unsurlarıyla beslenmiş düşüncelere sahip kişilerde oldukça yüksek olduğu görülür. Sözün anlaşılabilirliği ve düşüncenin ciddiyeti cümlede kurallı yapıların hâkimiyetiyle sağlanır. Akılcılığı artırmak amacıyla doğru yerde ve anlamı kuvvetlendirecek şekilde devrik cümleyle yer verilebilir.

Cümlelerin devrik olması düşüncelerin de devrilmesinden kaynaklanmaktadır. Düşüncelerin devrilmesi toplulukların millet olma özelliklerinden en önemlisinin yitilmesi demektir. Atatürk (1930)’ün de söylediği gibi; “Milli his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir”. Dilin yapısının bozulması milli hislerin de yok olmasıdır. Bu ifade düşünce savaşlarının dile yansımasıdır. Fiili işgalden daha kötüsü beyin işgalidir ve sinsice yapılır. Dil savaşlarının ön saflarında aydınların bulunması gerekir. Bu savaşların en büyük silahı düşüncedir. Milli düşüncesini yitiren aydınların ön saflarda yer alması toplum içinde karşı tarafa hizmet edenlerin artık kendilerini saklayamadıklarını gösterir.

Bütün artı ve eksileriyle devrik cümle meselesi masaya yatırılıp tartışmaya açılmalıdır. Düşünceleri kutuplaştırmak yerine birbirine yaklaştırılarak dilimiz için en iyisinin olması sağlanmalıdır. Dil alanında yapılan çalışmalar devinimli duruma getirilerek toplumun fikirlerinin önemsendiği çalışmalar arttırılmalıdır.

4. Kaynakça / References

Ataç, N. (1998). *Karalama Defteri-Ararken*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Ataç, N. (2000). *Dergilerde*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Atsız, H. N. (1997). *Makaleler I*. İstanbul: İrfan Yayınevi.

Atsız, H. N. (1998). *Bozkurtlar Diriliyor*. İstanbul: İrfan Yayınevi.

Avcı, Y. (2013). Türkçede Cümle Öğretiminde Ortaya Çıkan Sorunlar. *11. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi*.

Banarlı, N. S. (2012). *Türkçenin Sırları*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.

Banguoğlu, T. (1998). *Türkçenin Grameri*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.

Baykurt, F. (2007). *Amerikan Sargısı*. İstanbul: Literatür Yayınları.

- Belge, M. (1989). *Türk Dilinde Gelişmeler*, (Cilt. 10, s. 2558–2606) Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi.
- Bilgegil, M. K. (1984). *Türkçe Dilbilgisi (Edebiyat Bilgi ve Teorilerine Giriş)*. Ankara: Güzel İstanbul Matbaası.
- Buğra, T. (2014). *Osmancık*. Ankara: Ötüken Yayınları.
- Demircan, Ö. (2004). Nazım Hikmet ve Devrik Tümce. *Türk Dili Dergisi*, 73.
- Dizdaroğlu, H. (1976). *Tümcebilgisi*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Edgü, F. (1997). *Çiğlik*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ediskun, H. (1960). Devrik Cümle Üzerinde Bir Araştırma. *Türk Dili*, 100, 193-197.
- Ergin, M. (1993). *Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri için Türk Dilbilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.
- Ersöz, C. (2005). *Bana Türkçe Bir Ekmek Ver*. İstanbul: Gendaş Kültür.
- Eyüboğlu, S. (2011). *Mavi ve Kara*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Gencan, T. N. (2001). *Dilbilgisi*. Ankara: Ayracç Yayinevi.
- Göksu, Ö. (1980). *Dilde Yapı Kavramı ve Geleneksel Yaklaşım, Dilbilim ve Dilbilgisi Konuşmaları* içinde (s.46-56). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Hatiboğlu, V. (1982). *Türkçenin Sözdizimi*. Ankara: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Basımevi.
- Hengirmen, M. (1999). *Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Engin Yayinevi
- İnan, A. (1960). Atatürk ve Devrik Cümle. *Türk Yurdu*. 286, 28.
- Işinsu, E. (2012). *Sanıcı*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Karahan, L. (2010). *Türkçede Söz Dizimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1992). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1995). *Türk Dili Üzerine Araştırmalar II*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Pamuk, O. (2006). *Kar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tanpınar, A. H. (1957, 4 Haziran). Nurullah Ataç İçin. Cumhuriyet.
- Topaloğlu, A. (1989). *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Torun, Y. (2005). *Nurullah Ataç'ın Denemelerinde Devrik Yapılar*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Yıldırım, F. (2014). *Türkiye Türkçesi ve Ağızlarında Devrik Dizim Üzerine*. Prof. Dr. Mehmet Özmen Adına Sözdizimi Çalıştayı Bildirileri.